

ŽENE U "MUŠKIM" ZANIMANJIMA Robuje

Uloge se mijenja sto godina gotov učitelji bili su m

Suzana ŽUPAN

Do 14. veljače osječka tvrtka, objavljeno je na portalu Moj posao, traži zidara i armirača, a na oglas se, iako je riječ o tzv. muškim poslovima, mogu javiti i muškarci i žene.

Bude li se na te oglase javila koja žena i zaposlila kao zidarka ili armirača, u našem mentalitetu, gdje se poslovi i u 21. stoljeću dijele na muške i ženske, bit će to vijest gotovo za rubriku "vjerovali ili ne". A zašto žene ne bi mogle jednako dobro zidati, voziti kamion, tramvaj...? Zašto su takvi primjeri vijest na rubu senzacije? Jer, sve dok je tako, ocjena je da ipak živimo u tzv. muškom svijetu, iako je oдавno "zapisano" da žene imaju pravo "na pola neba i pola zemlje".

Društveni odnosi moći

Dubravka Grizak za dakovačke je prilike već godinama u muškom zanimanju – među čistima gradskih ulica. – U početku je bilo neobično ljudima da ja žena to radim, kada je uobičajeno da to ovdje rade muškarci, no naviknuli su se oni, a naviknula sam se i ja. Kolege su prema meni korektni, nisam osjetila neravnopravnost što sam žena – kaže Dubravka. Za njom su 23 godine staža na radnom mjestu Univerzalove "škovacinke". Najteže joj na poslu pada hladnoća i vrućina jer posao je to na otvorenome. Poljoprivrednica i piljarica na

VIŠNJA LJUBIČIĆ
pravobraniteljica za ravnopravnost spolova

Muškarci poslodavci ne postavljaju "privatna pitanja"

- Izlazak žene na tržište rada nikada se sasvim ne odvaja od uloge u obitelji i kućanstvu. Za razliku od muškaraca, čiji se poslovni uspjeh nikada ne propituje u odnosu na ulogu oca i supružnika, uspješnim poslovnim ženama gotovo uvijek se postavljaju pitanja o trudnoći, planovima za udaju. Muškarci se takva pitanja ne postavljaju zato što društvo i ne očekuje da bi on trebao imati neke obveze u kući i obitelji koje bi mu eventualno mogle smetati u karijeri. Od njega se ne očekuje da će otići na bolovanje zbog djece, da neće biti na raspolaganju bilo kada jer ima starije članove obitelji za koje je odgovoran. Istom percepcijom uloga žena i muškaraca vođeni su i poslodavci koji u razgovoru za posao ženama postavljaju pitanja o trudnoći, planovima za udaju. Muškarci se takva pitanja ne postavljaju jer se ta privatna sfera percipira kao "ženska" domena – kaže pravobraniteljica Ljubičić.

Ljubica Puljić

tržnici Ljubica Puljić iz Budrovača deset je godina bila vozačica kamiona s prikolicom kojim je '80-ih prevozila drva. – Završila sam ekonomsku školu pa sam se prekvalificirala. Bila sam među prvom vozačicama kamiona u Jugi. To mi je najljepše razdoblje života, svuda su me dočekivali kao damu. Posao je bio naporan, ali zanimljiv – prisjeća se Ljuba dana za upravljačem kamiona, dok danas vozi kombi i motor. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova Višnja Ljubičić kaže da uzrok podjele poslova na M/Z leži u društvenim odnosima moći. – Često se ističe kako su žene većina u području obrazovanja, što je tek dijelom točno. Pogledamo li strukturu radnih mjesta u osnovnim i srednjim školama, vidjet ćemo da su za žene 'rezervirana' mjesta nastavničkog kadra u kojem su zastupljene 70-80 posto, dok se obrnuto proporcionalno na ravnateljским mjestima nalaze muškarci. Što se više penjemo po hijerarhijskoj ljestvici prema mjestima na kojima se donose odluke, to je manje žena. Rektorica ima samo 14 posto, a

Žene kao vozačice kamiona i odgojitelje u vrtiću naše druš

Dubravka Grizak ima, za dakovačke prilike, "muško" zanimanje

dekanica i pročelnica 17 posto. Žena predsjednica upravnih odbora je 9 posto, a NO-ova 11 posto. Istovremeno žene čine 60 posto VSS kadra. No, pogledamo li samo stotinjak godina unatrag, svi učitelji bili su isključivo muškarci. Tek malo-pomalo dozvolili su ženama da uđu u tu profesiju, dok su se muškarci sve više povlačili prema 'gore'. Slično je i s područjem medija i novinarstva, zdravlja, pravosuđa i socijalne skrbi, gdje i danas žene čine većinu, ali opet samo na onim razinama gdje se puno radi i gdje su najmanje plaće – kaže Ljubičić.

I muškarci diskriminirani

Dodaje da se stereotipi o podjeli na M/Z poslove teško razbijaju, ali da idu i na štetu muškaraca pa i oni trpe spolnu diskriminaciju u tzv. ženskim po-

slovima kao što su tete u vrtiću, blagajnice... – Javljam nam se muškarci koji se ne mogu zaposliti u vrtićima jer se ta djelatnost percipira kao ženska. Osim što je to suprotno načelu ravnopravnosti spolova, takvim pristupom činimo veliku štetu djeci, za čiji je odgoj u duhu ravnopravnosti izuzetno važno da u praksi vide da su muškarci jednako dobri kao odgojitelji – drži Ljubičić. Sociologinja Mirjana Nazor ističe da smo dugo živjeli u strogoj podjeli na M/Z poslove i transformacija ne može ići preko noći. – Još uvijek je senzacija da je otac na rođilnom, a ne majka, a to bi nam trebalo biti normalno. Predugo je trajao život u izraženom patrijarhatu da odmah prihvatimo da se uloge mijenjaju. Najlakše je mijenjati retoriku, no s riječi treba prijeći i na djela – kaže Nazor. I ona navodi primjer kako je učiteljsko za-

mo li stereotipima? ju - prije o svi uškarci

muškarce kao
tvo i dalje teže prihvaća

SUZANA ŽUPAN

**“SNIJEŽANA
KOSSI**

vozačica

Uživam u svom poslu

Da će biti vozač kamiona Snježana Kossi bilo je "zapisano" još u djetinjstvu, otac je bio autoprijevoznik, a ona je vrlo često bila uz njega kada se "šarafalo" po kamionskim motorima i ostalim servisima... Ali, kaže, otac nije dao privolu da se ona time doista počne baviti. U životu je stoga promijenila nekoliko profesija, od ugostitelja, sportskog masera, turističkog djelatnika... ali, kaže, nije to bilo to. Stjecajem okolnosti, kada su to i obiteljske prilike dopustile, dočekala je svojih pet minuta i počela raditi kao vozačica kamiona. U jednoj privatnoj tvrtki vozila je kamion s bezalkoholnim pićima, a prevozila je i željezne stupove. Sada se skrasila u Mlinaru. "Svako-dnevno vozim na linijama iz Zagreba prema našim centrima u Rijeci i Poreču, vozim smrznute pekarske proizvode, i doista uživam u tome", kaže Snježana. I dalje je predmetom zbu-njenih pogleda kolega kamiondžija ili vozača osobnih automobila. "Naravno, trube mi i mašu, ali na to sam već oguglala, meni je važno da sigurno i na vrijeme dođem tamo gdje me se očekuje", kaže nam naša sugovornica. (D.Kuštro)

nimanje prije bilo isključivo muško.

- Zauzimala bih se da se u nj uvedu muške kvote, poput ženskih kvota u politici. Potrebni su nam i muškarci u školama, u vrtićima, odnosno nadopunjavanje oba spola na svim tim razinama - kaže Nazor. ■

"BRAVO, MALA, POSTALA SI MUŠKO"

Ljubičić poručuje da se sporo, ali ipak sve više žena uključuje u područja koja su tradicionalno smatrana muškima, iako i one nailaze na brojne probleme vezane upravo uz to što žene mogu, smiju i što je poželjno da budu. "Najbolji primjer je slučaj kada je mladoj inženjerki na inauguraciji za mjesto zapovjednice DVD-a čestitao kolega s 'Bravo, mala, postala si muško!' Iako je vjerojatno htio biti blagonaklon i ohrabriti ju, simbolički se ona morala dokazati kao muško da bi bilo prihvaćeno njeno 'upletanje' u 'muško' zanimanje. Društvo drugačije gleda na žene koje se 'usude' učiti u 'muška' zanimanja", navodi Ljubičić.